

Zdravko SELEŠ
Društvo hrvatskih književnika, Zagreb

GLASI MUDROSTI Z DJETINJSTVA I ZAVIČAJA

30 let "Kalnovečki razgovorov" Ivana Goluba

Teolog, znanstvenik, pjesnik

IVAN GOLUB jeden je od najfineši glasov hrvatske lirike zadni trideset let. Rođen je v Kalnovcu, krej Đurđevca, 21. ivanščaka, klasna iliti lipna 1930., Golub je svećenik, doktor teologije i jeden od najuglednejši hrvatski teologov: predaval je na razne sveučilišče širom sveta. Član je Društva hrvatski književnikov, Društva hrvatski književni prevoditelov, dopisni član Austrijske akademije znanosti v Beču, član stranec Talijanske književne akademije Arkadije v Rimu, pravi član Akademije Tiberine v Rimu. Član Međunarodne teološke komisije vu Vatikanu. O šezdestetletnice života Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima v Rimu objavil je zbornika v Golubovo čast "Homo imago et amicus Dei" (Čovek kipec i pajdaš Boži). Nuz teološki, Golub se bavi i znanstvenem radom, a posebno so mu važna znanstvena istraživanja o Jurju Križaniću.

Vu književnost je na velika vrata vlezol svojemi "KALNOVEČKEMI RAZGOVORI", objavljenemi najprije vu "Forumu" 1978., a kak kniga 1979., pisanemi na kalnovečke kajkavštine, a od osamdeseti let objavil je okraj deset pesnički zbirki i putopisni i prozno-poetski knjig. 2003.g, vu biblioteke Biseri hrvatske književnosti, Mozaik knjige, tiskan mu je i izbor poezije i drugi pisanij "Sabrana blizina". 1995. dobil je godišno hrvacko nagrado za poezijo "Vladimir Nazor", a 1998. g. maslinovoga venca "Svehrvatskih večeri poezije ča, kaj, što" vu Selce na otoku Braču.

30 let "Kalnovečki razgovorov"

"Kalnovečki razgovori" prvi so pot zišli v javnost v časopisu "Forum" 1978. i to je bila, skupa z drugemi važnemi interesi, med kojemi je skupni interes za Jurja Križanića najvažneši, posebna poveznica Golubova z Miroslavom Krležom. Golub je otađal k Krleže; menil se, spominjal, razgovaral z njim. I maker bi leko pomislili kak je med njimi malo toga sličnoga, itak mi se vide baš "Kalnovečki razgovori" nekaj kaj je f prvomu momentu baš Fric razmel f pune mere, baš Fric koteri je napisal najvažneš kajkavsko pesničko zbirko uopče. 1979. zišli so "Kalnovečki razgovori" kak kniga vu autorovomu vundatju, z risarijami Golubovoga zemljaka Ivana Lackovića Croate i od

tad je jeni spominjo i drže za jeno od najvažneši kajkavski knjig, a drugi niti ne znajo za njo i misle da so kajkavština popevke i recitali; zabavljanje općinstva z rečmi i pesmami katere skačo i kopicō se kak jopci.

Ivan Golub jenem delom živi na rubu kajkavske javnosti i poznatosti, niti so negve pesme festivalske, niti ga festivalska slava zanima. Istina, "Kalnovečki razgovori" imajo sigurno mesto v antologijaj, al, kak ta poezija neje *na silo moderna*, tak optom gošče komentatori prejađajo krej nje kak da je ni nema. Ja pak držim da se dela o oni deset posto najvrednešega kaj je na kaju pregovorilo, zapisano, zmišleno, vu verse zdrukano crnom tintom na belom paperu. Kak popularno i ono kaj so napisali vezda mrtvi autori još kak-tak more dojt i v čitanke i školske programme, a vezdašnje jedva, treba je, z vremena na vreme, podsetiti na važne autore i dela kajkavske lepe reči bar same kajkavce, bar na kajkavske simpozijume i v časopise i zbornike na kajkavske stranaj, ak drugi nečo čuti lepo kajkavsko reč i misel. Trideset let od prvoga vundatja 1978. dojađajuči 30 let od knjige z 1979., koju so Kalnovčani vlane, 2007. reprinterali, a z koje je za 2008. đurđevečka Matica hrvatska zebrała "Male kalnovečke razgovore" v obliku kalendara – plakata poezije, dober je razlog za čitanje, razmišlanje i pisanje o "Kalnovečke razgovore" Ivana Goluba.

Golubovi dramsko-lirsko-epski subjekti

"Kalnovečki razgovori" počinjo nabranjem sedemdeset i nekaj lic, osob; dramsko-lirsko-epski subjektov, na primer: "Vugorek Golubov, Žeplenkar Zvonarov, Bogek Matičin, Baždar Mikuličev, Ogulinka Vuckujina (...) Klapena Jankovičev, Smotus Kaičev, Popevač Golubov", a te popis završava predikatom, prirokom: *razgovaraju se*. Gđa-gđa, prečitavajoči knjižico, čovek i zabi na to na početku. To ne dramski tekst; ne piše: te i te je rekel to i to. Zaprav, ni ne znamo što je kaj rekel. Al autor zna! A za nas ostale ne važno. Mi samo znamo da je jeden pri kraju življenja

(Cila Taušanova je vmrla.

Majka nareču sega glasa:

Ti buš tak mlada

na groblju počivala,

a ja tak stara

bum fort delala.),

drugi da je dete koje spitava, zapitava ili priznaje greje majke

(Papo!

Oj?

A kaj to delate?

Kolje podaštram.

A kaj bute za koljem delali?

*Bum je v gorice vozil,
na Šargi.*

A je l' v one gde je pevec?

Aha!

A kaj bute tam s kolcom delali?

*Bum ga nakolil
nuž trs.*

A zakaj?

Kaj bu loza po njem pužala.

A zakaj bu pužala?

*Kaj bu mogla grozdje na sebi držati,
kaj bu Ivica imal kaj zobati.*

(...)

Mamo, a kaj je to potres?

*Isusek nosi zemlu na pleče.
Dok ga žuli
premekne ju na drugo pleče.
To je onda potres..*

(...)

Japo, kam pete?

Kam i prsti.),

z teksta vidimo jel muško ili žensko, jasno nam je da je jeden pobožen, drugi da se na Boga srdi

*(V goricaj je bil,
travu pokosil,
seno rastepel.*

Najemput kiša.

Rasrdil se je,

f klet se pokupil,

kipe z stene zel,

na kišu je znel:

"Kad tebi neje

za moje seno,

*neje ni meni
za tvoje svece".)*

i još kojekaj.

„Zakaj govorim o dramsko-lirsko-epske subjekte? Toga termina nema v kniževno-znanstvene literature, al mi se čini dobro zmišlen baš za “Kalnovečke razgovore”; reč razgovori, slobodni stih kateroga v štokavštine zovemo “razgovornim ili besjedovnim”, prilično nam jasno dajo na znanje da se ne dela o tipične poezije: o rime, verse jenako dogračke i sličnom, nego bi se dalo govoriti i o pripovedanju o koječemu. Itak, malo je tu opširnosti, nema pripovedanja na dogračko i široko; ovo je, prije sega, lirika, kotera je ekstrakt življenja, a ne oponašanje. Dok proza “troši” reči i rečenice da bi zdigla zmišlene zide; palače i koce, nacrtala v zraku oprave i škrlake, pokrenola kočije, vlake i aute, bicikline i aeroplane, lirike te kontkest ne treba. Ona živi od bitnoga, samo naznačenoga, otprtog; ne gubi vreme, cajta, ne gnjavi z viškom opisivanja, z dijalogom, z onem običnem kaj, ak v romanu ili didaskalije ne napisano, zgledi kak da ga ni nema. Lirika ništ od toga ne treba, a se itak znamo.

Zvirišče mudrosti

Vu tomu punoglasju moguče je videti da se dela i o kalnovečke “oriđinale”, o Golubove najbližeše, al isto tak i o Golubu samom. A te Ivan Golub sam javla se bar na dve razine. Jena je dete Ivan Golub (*Ivica*), vu godinaj gda je većino ovoga čul i popamtil, videl i vu se naslagal kak temelja na kateromu je dalje zidal.

Tomu vremenu pripada deteči, naivni subjekt, koj se javla v celom nizu dijaloški odlomkov, kakve smo več pokazali, a med kojimi je najzanimliveši on o jeziku:

„Ivina, Ivina,
Jantunina mi je povedal
da si denes za pločom stal.
Na remence te zesečem.

Vučitelka su nas terali
kaj bi po gospocki govorili.
Ivina Mlinjaričev, Naco Grkčev,
Štefina Goričkov i Ruža z Gred,
Bara Karlovčanova i dečki Matičini
došli su pred vučitelku i prosili:
“Molim, gospođo, pisalicu!”
Dok sem ja došel pred vučitelku rekel sem:
“Ja ne bum nigda po gospocki govorill!”

Nesu mi dali pisalicu,
Sterali su me za ploču stat;
Nek se predomislim.
Si su čarajskali s pisalicom po pločicaj,
vučitelka su s kredom po ploči cvileli,
ja sem fort za pločom stal.
Majka, najte me biti, noge me bole!”

Morti neste znali, al te inat ga je koštal opetovanja prvoga razreda(!), a denes je akademik, znanstvenik, koj pozna i piše na nekulko jezikov (normalno i na standardne štokavštine, na koje je i napisal najviše), a čak je i novi hrvatski verzotočec na latinščine iliti dijačkomu jeziku.

Drugi Ivan Golub bliz je samomu autoru ili čak je sam autor. To je ona svest koja je se to skupila, zebala, posložila i zapisala. To je, zaprav, zreli Ivan Golub, koj je zbral i zbral te frazeme, poslovice i sentencije, dela onoga kaj je sam primetil i svatil i skalo tradicionalni i tuđi ideji bitni za svoje formiranje i za formiranje mišljenja o življenju i svetu (filozofijo!) zajednice koje pripada, z koje je postal.

To je zebrano zrnje z kateroga se more videti i kak se je tradicionalno živelo i mislilo i kaj je na životu držalo sveta (ljude). Vu sličicaj je cela dondača osečajov, se fele ljudi i ponašanj, al ze sega zijađa jena dost jasna filozofija življenja. Tri so najvažneše spoznaje v “Kalnovečke razgovore”, med seбом povezane i jena z druge zijađajoče:

Prva: Čovek je slab i negvi dnevi na zemle prejađajo kak veter.

Dosta Golubovi osob so stareši, koji puno o smrti misle ili so bili pak ih više nema, preselili so se na drugi svet:

*Naj se žalostiti dok mene ne bu --
Stareši se moraju mlajšema mekivati.
Naj okraj doktorov tuliko otkati,
godine su, vmrti se mora.
Dosegni mi obrisača z druga,
preko sem se ošvicala!
Je l' oni z drugoga sveta vide na zemlu?
F Knigi piše da vide.
Navek bum tam na obloku:
bum imala čas,
bum gledela kakvo bu seno na Kapitanski,
ja poznam po duvi koje je s koje sinokoše.
Bogzna je l' se bun a drugi svet čula
duva z emle –
(...)*

Kak papa?

Vmrli su papa.

Te nesu?

Imali su žula na srcu.

Od čega?

Ne zna se, je l' od veselja,
je l' od žalosti.

(...)

Gda bu sudni den?

Saki den je nekomu sudni den.

(...)

*Pod pečijom je sedel,
na posteli ležal,
od štale dovađal,
na dvoru je bil,
a sad ga nema.*

Smrt je nekaj o čemu se misli, ali i kaj se prima “zdravo za gotovo”, čemu se nemre pobeči, o čemu odlučuje Bog, a ne slabi čovek, koj se od posla i brig, kak v jene druge Golubove kajkavske pesme, razdere:

RAZDRL SE JE

*Pak je od maloči bil f teru.
Samo je išel, samo išel.
Dragi Bog je jemput rekel:
„Dosta je.“
I požval ga k sebi.
Razdrl se je Mato naš.*

Druga: makar je slab, čovek treba biti čovek

To znači, nositi svojega tera, trsiti se i biti dober drugem. To biti čovek, katero bi mogli napisati i z velikem slovom, Čovek, dober Čovek, vidi se na puno mest, na razne načine. Jeno med tem je čovek koj se ne žali na svojo sudbino, svojega tera:

*„Baro, leko tebi!
Pak mi je.
Ne smem Boga srditi.
Zadovolna sem
z svojem životom.*

*Majka, kaj je to „Boga srditi“?
Dok je čoveku dobro
a veli da neje,
onda Boga srdi.“*

Drugo je dogodek z potresom, gda je *Ivico* pri susede spasil prošnjak, kojemu so dali jesti „na klupici kod vrat(...) z ščerbavom žlicom/ f svinjenom tanjeru (...)

*Ja se ne bojim prošnjakov,
oni si kod nas spe;
i on je kod nas spal
f seninjaku.
Prošnjaku se najemput juva zležjala
na lače zakerpane.
Z stene je cigel pričel leteti,
oni su svoju decu pobrali
i si su najemput vun zbežali.
Prošnjak je mene zgrabil,
na prsa stisnol,
z bradom mi glavu nuž se pritisnol
i znel me vun, pobešce ...“*

Ovo je dogodek z potresom, al je mene važneše to da *Ivico* ne bilo straj prošnjakov, da

je doma bilo mesta za se, i za prošnake, da je saki čovek bil dober i dobrodošel, da se je krščanstvo očituvale ne samo na reči, neg i na delu, v sakidašne brige za sakojega čoveka i poštovanju sakojega čoveka i sakojega živoga biča. Gda je ove proleti v mojem dvoru z auta zijadał, Ivan Golub je gledel da ne stane na cvetiča koj je v trave zrasel, a v pesme „Zrikavac“ zdavna je pokazal to senzibilnost, općutljivost za se živo; v nje se događa prava drama savesti: „*godine su prošle od onog žarkog ljeta(...) no on se često vraća u moj san(...) ručnikom sam ga udario/ ručnikom sam ga ubio*“.

Kuliko je, pak, v jene lepe sentencije, Dobroga Čoveka Ivana Goluba, a ona je poznata, znam da sem jo i sam zdavna čul:

*„Mene neje ni za jelo ni za pilo
nego mi je za tvoju lepureč.“*

Čovek je ono kaj pamti, kaj se je v njega vrezalo, čega se seča posle let i let, posle knjig i knjig koje je prečital i pregruntal. Gda so se ove važne i lepe reči čez leta i nanose vučenja i študeranja došle do vremena gda je je zapisal i posložil naš autor, pokazalo se je kaj je važno i kaj je njemu važno. Z toga zijada

Trejšta spoznaja: se to važno, kaj denes zasigurno znam, zdavna sem čul f svojem selu.

Ivan Golub slavi mudrost starinskoga načina života, tradicionalne vrednosti koje so se neguvale i znale v negove familije i v negvomu zavičaju, domaje. Gda velim mudrost, mogel bi reči i filozofijo (!) kajti znanje o čoveku i svetu je filozofija, makar so samo nekoji zapamčeni kakti filozofi. Puno ji je koji so mudrost i blaga iskali daleko, kak Collohov pastir v „*Alkemičaru*“, a se je bilo oko nji i v njaj; dete Ivica i poet Ivan Golubov so to mudrost znali i našli oko sebe i v sebe. Poet je svojo knjigo završil z rečmi

„F Knigi piše da je Bog čoveka od zemle napravil.

Je, ali od one zemle na kojoj se čovek rodi.“

a sam je f tekstu „*Darovana slika*“ to , med ostalem , objasnil ovak: „*Svaki je iz zemlje na kojoj je rođen. Rodna zemlja je sastavnica čovjekova biča. Rodno mjesto nije samo prostor na kojem je nastao, odnosno na kojem se pojavio čovjek, već iz kojeg je sazdan.(...) Svako rodno mjesto je sveto mjesto. Tu, naime, Bog stvara čovjeka svojom slikom.*“ Ak bi smel, ja bi to pretumačil jošče z reči kotere bi del f prvo lice, kakti Ivan Golub: „I ja sem od te zemle, i ja sem del toga sela jer sem od nega dobio svojega oblika, svojo narav i svoje znanje o svetu – malomu svetu zavičaja, ali i velikomu svetu f kojemu je se samo vekše, a zaprav isto!“ Tak se jena mala knjiga pokazuje kakti zaprav velika: čez sakidašnico i dogodke, čez navade i naravi, čez reči: razgovore i mudre reči mudri ljudev, humor i špotnico, čez reči leteče, lepe i okreljujuče, kajkavski verzotočec, podravski poet Ivan Golub pokazal je da je zavičaj detinstvo duva i duše!